

21

Voor feiten en cijfers
over werkgelegenheid

Jaargang 15, juni 2010

Lisa nieuws

2

Kleine banengroei in 2009

5

Bedrijvigheid en leefbaarheid in stedelijke woonwijken

7

Werkgelegenheid in de krachtwijken

9

LISA uitgebreid met CBS Wijk- en Buurtindeling

10

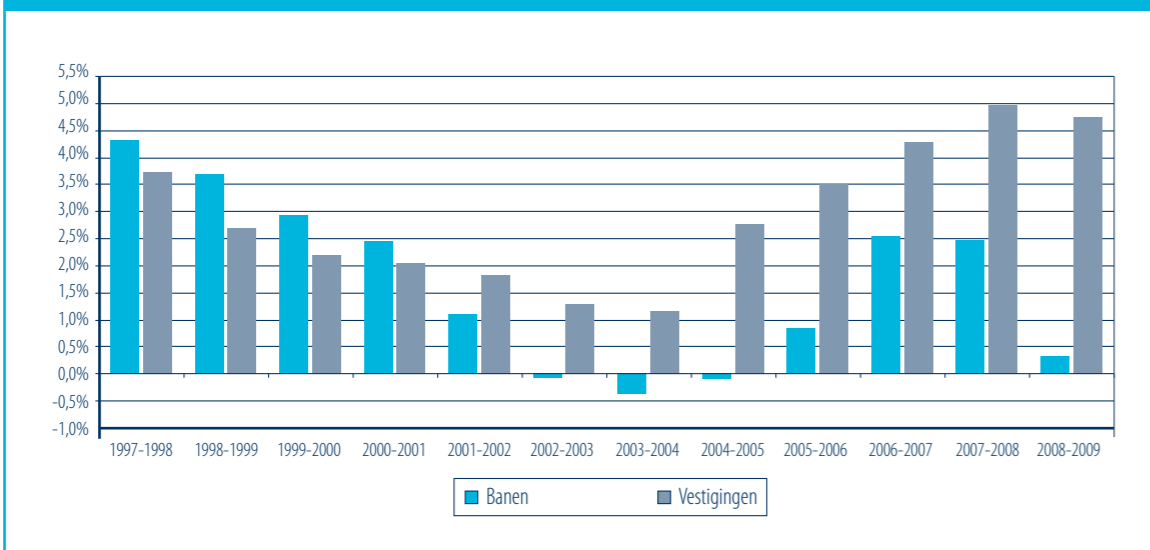
LISA in beeld

Kleine banengroei in 2009

Daan Breukel, LISA Projectorganisatie

In 2009 is de werkgelegenheid in Nederland met 0,3% toegenomen. Dit blijkt uit cijfers van LISA, het landelijk databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaalde arbeid wordt verricht. Na de werkgelegenheidsdaling tussen 2002 en 2005, is de werkgelegenheid al enige jaren groeiend. De groei is wel veel lager dan voorgaande jaren. Noord-Holland kent de grootste werkgelegenheidsgroei, de groei van Flevoland, Groningen, Friesland en Utrecht ligt wat lager, maar ligt eveneens boven het Nederlandse gemiddelde.

Grafiek 1 Ontwikkeling banen en vestigingen sinds 1997

Werkgelegenheid blijft groeien

Hoewel de groei is afgenomen, is de werkgelegenheid in 2009 nog steeds gegroeid. Ten opzichte van 2008 is het aantal banen met 0,3% toegenomen, absoluut zijn dat 26.980 banen. Het totaal aantal werkzame personen komt in 2009 uit op ruim 8 miljoen. De trend dat het aantal vestigingen sneller groeit dan het aantal banen, is in 2009 versterkt. Het aantal vestigingen groeide vorig jaar met 4,8% aanzienlijk. Sinds 2007 telt Nederland meer dan 1 miljoen vestigingen van bedrijven en instellingen.

Groei aandeel vrouwen met "grote baan" bovengemiddeld

In de afgelopen jaren is het aantal werkzame vrouwen sneller gegroeid dan het aantal werkzame mannen. In 2009 was dit wederom het geval: het aantal werkzame vrouwen is in 2009 met 1,6% toegenomen, terwijl het aantal werkzame mannen in 2009 met 0,6% is afgenomen. De groei van het aantal werkzame vrouwen verklaart zich vooral door de groei van het aantal vrouwen met een baan van meer dan 12 uur (grote banen; 2,2%). Het aantal mannen met een grote baan is voor het eerst in een aantal jaren gedaald (-0,9%)

Relatief veel groei "kleine banen"

In totaal betreft 86% van alle arbeidsplaatsen een betrekking van 12 uur of meer. Dit aantal "grote" banen is tussen 2008 en 2009 met 0,1% (9.190 banen) toegenomen. Het aandeel banen met een betrekking van minder dan 12 uur is met 1,6% (17.790 banen) gegroeid.

Banengroei vooral in de non-profit sector

In 2009 hebben de industrie, transport en financiële instellingen een lager aantal werkzame personen dan in 2008. De industrie was de grootste daler met een afname van 37.240 banen (-3,9%). De overige sectoren hebben allemaal werkgelegenheidsgroei gehad in de periode 2008-2009. In het algemeen heeft de niet-commerciële dienstverlening de beste ontwikkeling gehad. De zorgsector had zowel absoluut als relatief de grootste groei: er zijn 33.960 banen bijgekomen, hetgeen een groei van 2,9% betekent. Andere sectoren die een groei hoger dan het Nederlands gemiddelde hebben, zijn bijvoorbeeld onderwijs (2,5%, 12.880 banen), cultuur & recreatie (2,4%, 3.580 banen) en de zakelijke dienstverlening (1,8%, 19.690 banen).

Tabel 1
Aantal vestigingen en banen in Nederland naar sector (2009)

Sector	Vestigingen		Banen		
	Absoluut	Absoluut	% in totaal	Groei abs. 2008/2009	Groei % 2008/2009
Landbouw & visserij	82.460	242.820	3,0%	1.510	0,6%
Industrie	55.000	913.630	11,4%	-37.240	-3,9%
Bouw	120.830	517.640	6,4%	-4.930	-0,9%
Handel	236.000	1.413.790	17,6%	140	0,0%
Transport	30.850	425.830	5,3%	-7.620	-1,8%
Horeca	47.200	340.780	4,2%	2.040	0,6%
Informatie & communicatie	52.530	259.910	3,2%	3.040	1,2%
Financiële instellingen	18.980	252.550	3,1%	-7.330	-2,8%
Zakelijke diensten	248.010	1.138.290	14,2%	19.690	1,8%
Overheid	3.340	447.630	5,6%	4.360	1,0%
Onderwijs	37.980	533.900	6,6%	12.880	2,5%
Zorg	73.820	1.221.510	15,2%	33.960	2,9%
Cultuur & recreatie	39.730	151.400	1,9%	3.580	2,4%
Overige diensten	62.690	172.410	2,1%	2.910	1,7%
Nederland	1.109.430	8.032.080	100%	26.980	0,3%

Bron: LISA 2009

Werkgelegenheidsontwikkeling Noord-Holland het grootst

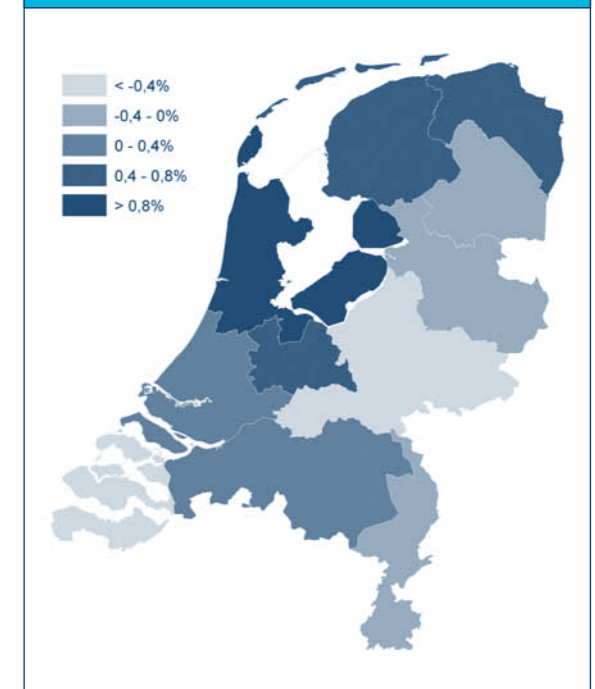
De provincie Noord-Holland heeft in de periode 2008-2009 de grootste werkgelegenheidsgroei met 1,4%. De landelijke groei was 0,3%. Ook van Flevoland, Groningen, Friesland en Utrecht hebben een grotere werkgelegenheidsgroei in de periode 2008-2009 dan het Nederlands gemiddelde. Zeeland heeft de laagste werkgelegenheidsontwikkeling met -0,8%.

Kredietcrisis: stand van zaken

Afgelopen jaar is bij het verschijnen van het landelijke LISA bestand 2008, een beschouwing gemaakt over de werkgelegenheidsontwikkeling in het licht van de kredietcrisis. Met behulp van gegevens over conjunctuurvoeligheid van verschillende sectoren en het aandeel van de werkgelegenheid in de verschillende regio's hebben we een beeld te geschetst van de te verwachten werkgelegenheidsontwikkeling in het afgelopen jaar.

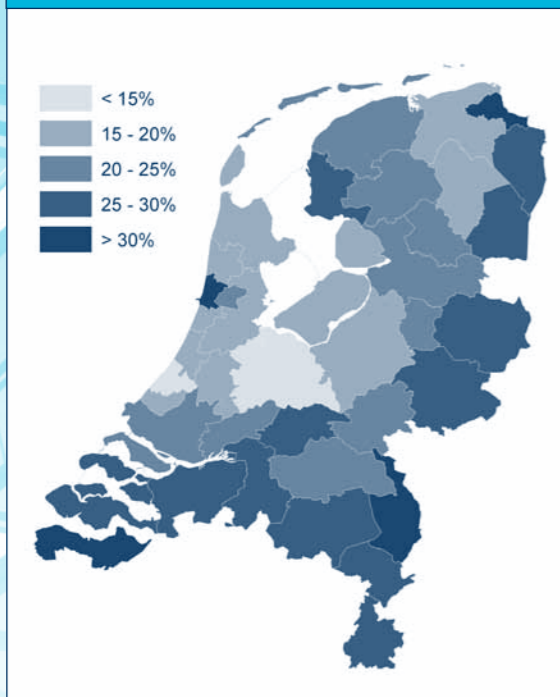
Het algemene beeld was dat vooral de industrie en horeca als conjunctuurvoelige sectoren in de eerste fase van de kredietcrisis geraakt zouden worden, daarna gevolgd door de transportsector. De zakelijke dienstverlening, overheid en zorg zouden als minder conjunctuurvoelige sectoren relatief laat de gevolgen van de crisis ondervinden. De conjunctuurvoeligheid van sectoren en de werkgelegenheidsstructuur op een regionaal (COROP)-schaalniveau wezen destijds vooral Delfzijl en omgeving en Noord-Limburg aan als gebieden die het eerst door de crisis geraakt zouden worden. Zware industrie, een grote transportsector en relatief weinig zakelijke en publieke dienstverlening waren hiervoor de belangrijkste aanwijzingen. De beste vooruitzichten hadden de agglomeratie

Kaart 1 Werkgelegenheidsontwikkeling 2008-2009 per provincie

's-Gravenhage, Leiden en Bollenstreek en Utrecht. Deze regio's hebben relatief veel dienstverlening. De vraag was toen of de gevolgen van de kredietcrisis al zichtbaar zouden zijn in de werkgelegenheidsstatistiek 2009 en of deze het te verwachten patroon zouden hebben. Kaart 2 geeft het aandeel in de werkgelegenheid van de conjunctuurvoelige industrie, horeca en transport in 2008, toen de gevolgen van de crisis in de werkgelegenheid nog merkbaar moesten worden.

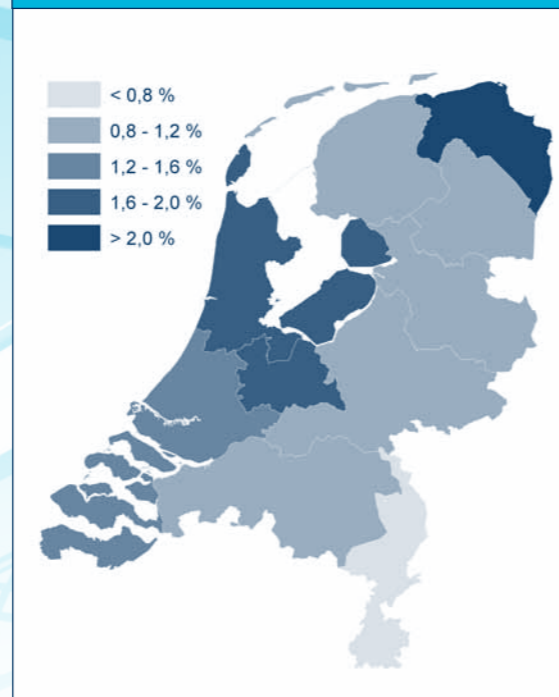
Kaart 2 Aandeel werkgelegenheid in de meest conjunctuurgevoelige sectoren (industrie, horeca en transport) per COROP-regio, 2008.

Delfzijl en omgeving heeft inderdaad een matig jaar achter de rug wat betreft de werkgelegenheidsontwikkeling. Het aantal banen daalde met 1,2%. Daarmee staat de regio op een 37e plaats (van de 40 COROP-regio's). Opvallend is dat het banenverlies zich met name voordeed in zakelijke dienstverlening en detailhandel. De industrie is stabiel gebleven. Noord-Limburg heeft een beter jaar gehad dan verwacht. Het aantal banen daalde weliswaar met 0,2%, maar daarmee staat de regio in de middenmoot. De industrie heeft hier wel een zwaar jaar gehad. De zorgsector heeft daarnaast juist een erg goed jaar gehad, waarmee het banenverlies per saldo beperkt bleef. Voor overige regio's waarvan de verwachtingen minder positief waren zijn de verwachtingen uitgekomen: de Achterhoek (-1,1%, 36e plaats), Zeeuwsch-Vlaanderen (-1,6%, 39e plaats) en IJmond (-1,4%, 38e plaats) hadden allemaal te maken met een sterke daling van de werkgelegenheid. De regio met de minste ontwikkeling in de industrie waren de agglomeratie 's-Gravenhage en het Gooi en Vechtstreek met een daling van 11,7% van de banen. In beide regio's heeft de industrie slechts een bescheiden aandeel in de economie.

Regio's als Groot-Amsterdam en Zuid-West Gelderland hebben zoals verwacht in de transportsector een minder jaar gehad. De meest getroffen regio in deze sector is Zuidoost-Noord-Brabant met een banenverlies van 8,4%, maar de sector heeft niet een erg groot aandeel in de werkgelegenheid. In de regio Delfzijl en omgeving, waar de transportsector het sterkst vertegenwoordigd is van alle regio's met ruim 10%, heeft deze sector een redelijk goed jaar gehad. Dat heeft te maken met het internationale karakter van de sector die vooral op de zeevaart is gericht. Ook in Groot-Rijnmond heeft de transportsector een relatief goed jaar achter de rug.

Kaart 3 Verwachte economische groei per provincie in 2010.

Goede ontwikkelingen verwachten we vooral van de agglomeratie 's-Gravenhage, Leiden en Bollenstreek en Utrecht, vanwege het hoge aandeel werkgelegenheid in de dienstverlening. Zoals gezegd was er veel banenverlies in de industrie in de agglomeratie 's-Gravenhage. In de dienstverlening was de ontwikkeling niet louter positief: de zorg en onderwijs zorgden voor banengroei, maar met name de horeca, informatie en communicatie en de detailhandel hadden een minder goed jaar. Daarmee eindigde de regio geheel tegen de verwachting in op een 34e plaats wat betreft de totale banenontwikkeling. Leiden en Bollenstreek had naar verwachting een prima jaar, vooral dankzij de niet-commerciële dienstverlening. De zorgsector en met name de overheidsector hadden sterke banengroei. De overige sectoren zoals industrie en transport bleven stabiel, waardoor de regio per saldo een goed jaar had. De regio Utrecht, waarvan de verwachtingen ook positief waren maakte een redelijk jaar door. In de niet-commerciële dienstverlening, met name zorg en onderwijs, was er banengroei, maar de industrie had een minder jaar dan verwacht, waardoor het totaalresultaat voor Utrecht toch iets minder was dan verwacht.

Verdere toekomst

Aan de basis van de inschattingen voor de toekomst lag een sectorale conjunctuuranalyse van het ING Economisch Bureau. Regionale werkgelegenheidsontwikkeling blijft zeer moeilijk te voorspellen. Onze verwachtingen, alsmede die van het Economisch Bureau zijn in grote lijnen juist gebleken. De meest opvallende onvoorziene verschillen waren de regionale verschillen in de transport, waardoor regio's met een grote transportsector toch sterk afwijkende resultaten boekten, en grote verschillen in ontwikkeling in de detailhandel. In de afgelopen maanden zijn er nog vele regionale analyses

gemaakt met groeiverwachting voor de komende 2 jaar. Het ING Economisch Bureau verwacht vooral economische groei voor de exporterende provincies: het economische herstel wordt geleid door de export, waarmee regio's die sterk vertegenwoordigd zijn in de industrie, transport, landbouw en delfstoffen een grotere groei zullen laten zien. Met name de provincie Groningen wordt gezien als grote stijger. Wij verwachten dat de groei in de werkgelegenheidsstatistiek

zich zal laten gelden in 2011. In 2010 zullen de meeste regio's nog te maken hebben met krimp. Vooral de transport en detailhandel zullen nog banenverlies laten zien. Vanaf 2011 zal ook de niet-commerciële dienstverlening minder positieve cijfers laten zien. Met name in de overheidssector laten conjunctuurgevolgen zich pas laat zien. Het is de vraag in hoeverre deze ontwikkelingen zich verhouden tot de aantrekkende sectoren.

¹ Vanaf 1 juli 2008 is de nieuwe Wet op het Handelsregister in werking getreden. Het nieuwe Handelsregister wordt de basisregistratie voor ondernemingen en rechtspersonen. Een van de gevolgen is dat het Handelsregister wordt uitgebreid met ca. 15% ingeschreven ondernemingen en rechtspersonen. In de periode juli 2008 - januari 2010 moeten namelijk ook groepen zich inschrijven die dat voorheen niet hoefden. Zoals eenmanszaken in de land- en tuinbouw en visserij, beoefenaars van vrije beroepen (artsen, notarissen), publiekrechtelijke rechtspersonen zoals ministeries, gemeenten en andere overheidsorganisaties. Ondanks dat de LISA registerhouders de afgelopen jaren hun uiterste best hebben gedaan om deze zogenaamde witte vlekken op te sporen en op te nemen in de registers blijkt nu dat door die wettelijke verplichting er een aanzienlijke (administratieve) groei is ontstaan in deze sectoren. Die groei doet zich voornamelijk voor bij de kleine bedrijven. Uiteraard is geprobeerd deze vestigingen zoveel mogelijk met terugwerkende kracht op te nemen, maar omdat het moeilijk is gebleken de juiste startdatum te achterhalen is dat niet altijd gelukt.

² De door de gemeente Amsterdam aan LISA geleverde werkgelegenheidsgegevens hebben betrekking op de periode 1 januari 2008 t/m 31 december 2008. Het grootste gedeelte van deze werkgelegenheidsgegevens heeft dan ook betrekking op de stand van zaken van vóór de financiële crisis. De meeste registerhouders in Nederland hanteren als peildatum 1 april 2009.

Bedrijvigheid en leefbaarheid in stedelijke woonwijken

Planbureau voor de Leefomgeving, samenvatting "Bedrijvigheid en leefbaarheid in stedelijke woonwijken", 2010

Leefbaarheidsproblemen in stedelijke woonwijken, zoals overlast, verloedering, inbraken en leegstand, leiden ertoe dat bedrijven eerder uit deze wijken vertrekken, minder overlevingskansen hebben en worden geremd in hun groeimogelijkheden. Omgekeerd draagt meer bedrijvigheid in de wijk gemiddeld genomen niet bij aan een afname van de leefbaarheidsproblemen, tenzij het bij die bedrijvigheid gaat om kleinschalige detailhandel. Deze conclusies trekt het Planbureau voor de Leefomgeving op basis van een empirisch onderzoek naar bedrijvigheid en ondernemerschap in stedelijke woonwijken. Voor het eerst is daarmee de wederzijdse relatie tussen bedrijvigheid en de lokale kwaliteit van stedelijke woonwijken kwantitatief en landsdekkend in kaart gebracht. Voor het onderzoek is informatie over banen en bedrijven (dynamiek) verkregen uit het LISA-vestigingenregister, de gekoppelde jaargangen van 1999 tot en met 2006. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

De invloed van leefbaarheid op het bedrijf in de wijk

- Beleid gericht op het creëren, behouden en stimuleren van bedrijvigheid in stedelijke woonwijken, lijkt tegen de stroom in te roeien: de bedrijvigheid in deze wijken is, in vergelijking met andere locaties, de afgelopen jaren niet toe-, maar juist afgenomen. Uit stedelijke woonwijken vertrekken meer bedrijven dan er zich vestigen. Vooral in wijken waar de leefbaarheidsproblematiek het grootst is (de 'aandachtswijken'), blijft de ontwikkeling van bedrijvigheid achter.
- Het verbeteren van de leefbaarheid kan een gunstig effect hebben op de bedrijvigheid in een wijk. In een wijk met minder leefbaarheidsproblemen is de kans groter dat bedrijven overleven en groeien. Ook verhuizen bedrijven dan minder snel naar een andere locatie.
- Wijken functioneren als 'broedplaats' voor nieuwe bedrijven. In stedelijke woonwijken worden meer bedrijven opgericht dan elders in Nederland. Woonwijken kenmerken zich dus vooral als een startlocatie voor bedrijven en als locatie voor kleinschalige bedrijvigheid. Daarop heeft de leefbaarheid

in de wijk weinig invloed; karakteristieken van de wijkbevolking (leeftijdsopbouw en opleidingsniveau) spelen bijvoorbeeld een grotere rol. De leefbaarheid is wél van invloed op de kans dat deze nieuwe bedrijven overleven, groeien of verhuizen.

- Het functioneren van bedrijven is sterk afhankelijk van de kenmerken van bedrijven zelf en de omstandigheden in het stedelijk gebied. In vergelijking met andere factoren heeft (de leefbaarheid in) de wijk beperkt invloed op het functioneren van bedrijven. De karakteristieken van een bedrijf zelf bepalen voor 85 tot 95 procent het functioneren. Daarnaast is het schaalniveau van de agglomeratie van grotere invloed op het functioneren van bedrijven dan het schaalniveau van de wijk. Voor personeel, bedrijfsnetwerken en bereikbaarheid bijvoorbeeld, is het bedrijf afhankelijk van de agglomeratie. Het stedelijk gebied (de agglomeratie) bepaalt voor ongeveer 20 procent de kans op overleven van een bedrijf; de wijk voor minder dan 1 procent. Voor de kans op verhuizing van een bedrijf hebben de wijk en agglomeratie een even grote invloed: ongeveer 2 procent. Voor bedrijfs groei is de impact van beide ruimtelijke schaalniveaus veel geringer.

De invloed van bedrijven op de leefbaarheid in de wijk

- Nieuwe bedrijven in de wijk leiden tot een toename van leefbaarheidsproblemen. Wanneer zich nieuwe bedrijven in de wijk vestigen, nemen hierdoor de leefbaarheidsproblemen niet af. Integendeel, in wijken waar veel bedrijven worden opgericht nemen de overlast en onveiligheid juist toe. Dit geldt ook voor wijken waar cafés en winkelcentra zijn gevestigd.
- Kleine winkels hebben een positief effect op de leefbaarheid in de wijk. In tegenstelling tot veel andere bedrijven draagt de oprichting van kleinschalige detailhandel positief bij aan de leefbaarheid in wijken. Dit geldt vooral wanneer die winkelier een historische binding heeft met de wijk; bedrijven die van elders naar de wijk verhuizen dragen namelijk niet bij aan het verbeteren van de leefbaarheid. Juist kleinschalige consumentendiensten hebben een hoog percentage klanten uit de buurt en vergroten zo de kans dat buurtbewoners elkaar ontmoeten, wat de sociale cohesie in de wijk ten goede kan komen.
- Persoonlijke belangen van ondernemers bepalen hun inzet voor de leefbaarheid. Ondernemers laten zich bij hun beslissing om zich actief in te zetten voor de leefbaarheid van de buurt vooral leiden door persoonlijke belangen en niet zozeer door economische belangen. Ondernemers van bedrijven met een sterke lokale binding (met lokale medewerkers,

- klanten en bedrijfscontacten) grijpen niet eerder in bij problemen met de leefbaarheid in de buurt. Persoonskenmerken en de persoonlijke binding van de ondernemer met de wijk zijn bepalender.
- Extra banen in de wijk leiden niet tot minder werkloosheid in die wijk. Het stimuleren van bedrijvigheid in woonwijken heeft geen direct effect op de werkloosheid aldaar. De kans dat de nieuw ontstane banen aansluiten op de kennis en ervaring van de wijkbewoners is namelijk klein. De werkloosheid kan dan ook beter worden aangepakt op stedelijk schaalniveau of via generiek arbeidsmarkt- en ondernemerschapbeleid. Wel is een lagere werkloosheid in de wijk gunstig voor de leefbaarheid daar. Dit vereist echter niet per se een baan in de wijk.
- Leegstand van winkels kan leiden tot een negatieve ontwikkeling van de bedrijvigheid en leefbaarheid in wijken. Door bedrijfsbeëindigingen in de consumentendiensten komen winkel- en horecapanden leeg te staan, waardoor de leefbaarheid in stedelijke woonwijken kan verslechteren; lege winkelpanden kunnen bijvoorbeeld vernielingen uitlokken. De leegstand draagt er vervolgens toe bij dat andere consumentendiensten eerder uit de wijk vertrekken, een kleinere kans op overleven hebben of minder snel groeien. Andersom blijkt dat in stedelijke woonwijken waar relatief veel voorzieningen en andere bedrijven zijn, meer bedrijven worden opgericht en minder bedrijven geneigd zijn om te vertrekken.

Werkgelegenheid in de krachtwijken

Layla Leerschool en Daan Breukel, LISA Projectorganisatie

“In 40 wijken in 18 Nederlandse gemeenten is de kwaliteit van de leefomgeving door een cumulatie van problemen flink achter bij die van andere wijken in de stad. Complexe maatschappelijke problemen als schooluitval, een verloederde en eenzijdige woon- en leefomgeving (...), hoge (jeugd) werkloosheid, een gebrekkige inburgering van nieuwkomers en achterblijvende emancipatie en participatie van vooral niet-westerse vrouwen, weinig werkgelegenheid in de buurt, (...), en het ontbreken van relevante sociale netwerken en contacten, komen in deze wijken veelvuldig en naast elkaar voor. De problemen staan niet op zich-zelf; de hardnekkigheid van de problematiek is vooral gelegen in de cumulatie van al deze problemen.”

Dit schrijft het Ministerie van VROM in haar Actieplan Krachtwijken. Het Actieplan Krachtwijken is een overeenkomst tussen gemeenten en ministerie die moet leiden tot het omvormen van aandachtswijken tot krachtwijken; wijken waar mensen kansen hebben en waar mensen willen wonen. Eén van de beoogde resultaten is een toename van de werkgelegenheid in deze wijken. Het ondernemerschap is de afgelopen jaren weliswaar toegenomen, maar de achterstand ten opzichte van andere wijken in de stad is nog niet ingelopen. Daar komt nog bij dat het werkloosheidspercentage in de meeste aandachtswijken zeer hoog is. Het creëren van meer werkgelegenheid in de krachtwijken (en de gemeente als geheel) is daarom noodzakelijk. Met behulp van het LISA werkgelegenheidsregister kunnen de ontwikkelingen geanalyseerd worden op dit kleinschalige ruimtelijke niveau: is de werkgelegenheid in de krachtwijken al toegenomen? En hoe verhoudt

de werkgelegenheid in krachtwijken zich ten opzichte van de betreffende gemeenten en Nederland?

Werkgelegenheidsontwikkeling: krachtwijk vs. gemeente vs. Nederland.

De cijfers geven een uiteenlopend beeld. Want hoewel het aantal krachtwijken met een (al dan niet forse) groei van het aantal banen groot is, is ook het aantal wijken met een daling in de werkgelegenheid aanzienlijk. Wat de krachtwijken met groei betreft, springt vooral De Kruiskamp (Amersfoort) in het oog. In deze wijk bedraagt de werkgelegenheidsgroei tussen 2005 en 2009 maar liefst 94%. Ook Transvaal ('s-Gravenhage) valt in positieve zin op met 52% groei. De wijken Overdie (Alkmaar) en De Hoogte (Groningen) vallen in negatieve zin op met een daling van respectievelijk 41% en 21%.

Tabel 1 De 5 krachtwijken met de meest positieve werkgelegenheidsontwikkeling (aantal banen), 2005-2009

Nr.	Gemeente	Krachtwijk	2005	2009	Groei %
1.	Amersfoort	De Kruiskamp	1.100	2.200	94%
2.	's-Gravenhage	Transvaal	1.200	1.800	52%
3.	Eindhoven	Woensel West	1.700	2.200	31%
4.	Utrecht	Zuilen Oost	600	800	27%
5.	's-Gravenhage	Schilderswijk	5.300	6.600	25%

Tabel 2 De 5 krachtwijken met de meest negatieve werkgelegenheidsontwikkeling (aantal banen), 2005-2009

Nr.	Gemeente	Krachtwijk	2005	2009	Groei %
1.	Alkmaar	Overdie	2.100	1.300	-41%
2.	Groningen	De Hoogte	1.400	1.100	-21%
3.	's-Gravenhage	Stationsbuurt	8.700	7.800	-10%
4.	Eindhoven	Bennekel	1.600	1.500	-10%
5.	Maastricht	Maastricht Noordoost	9.800	8.800	-9%

De gemiddelde werkgelegenheids groei in Nederland bedroeg tussen 2005 en 2009 6,3%. In de krachtwijken lag de groei vlak onder dat gemiddelde, met 6,2%. Van de 40 krachtwijken hadden er 21 een groei boven het landelijke gemiddelde.

Vergeleken met de ontwikkeling van de eigen gemeenten zijn er een aantal opvallende wijken: waar de Kruiskamp in Amersfoort zich het beste heeft ontwikkeld, bezet Amersfoort de 2e plaats op lijst van gemeenten met krachtwijken: tussen 2005 en 2009 groeide de werkgelegenheid met 11,5%. In Schiedam was de ontwikkeling het sterkst met een toename van 16,6%. De in Schiedam gelegen krachtwijk Nieuwland had ook een goed resultaat met 6,2% groei. Op de 3e plaats komen we de gemeente Alkmaar tegen, met een groei van 11,4%. Dit staat in schril contrast met de in Alkmaar gelegen krachtwijk Overdie, de grootste daler onder de krachtwijken.

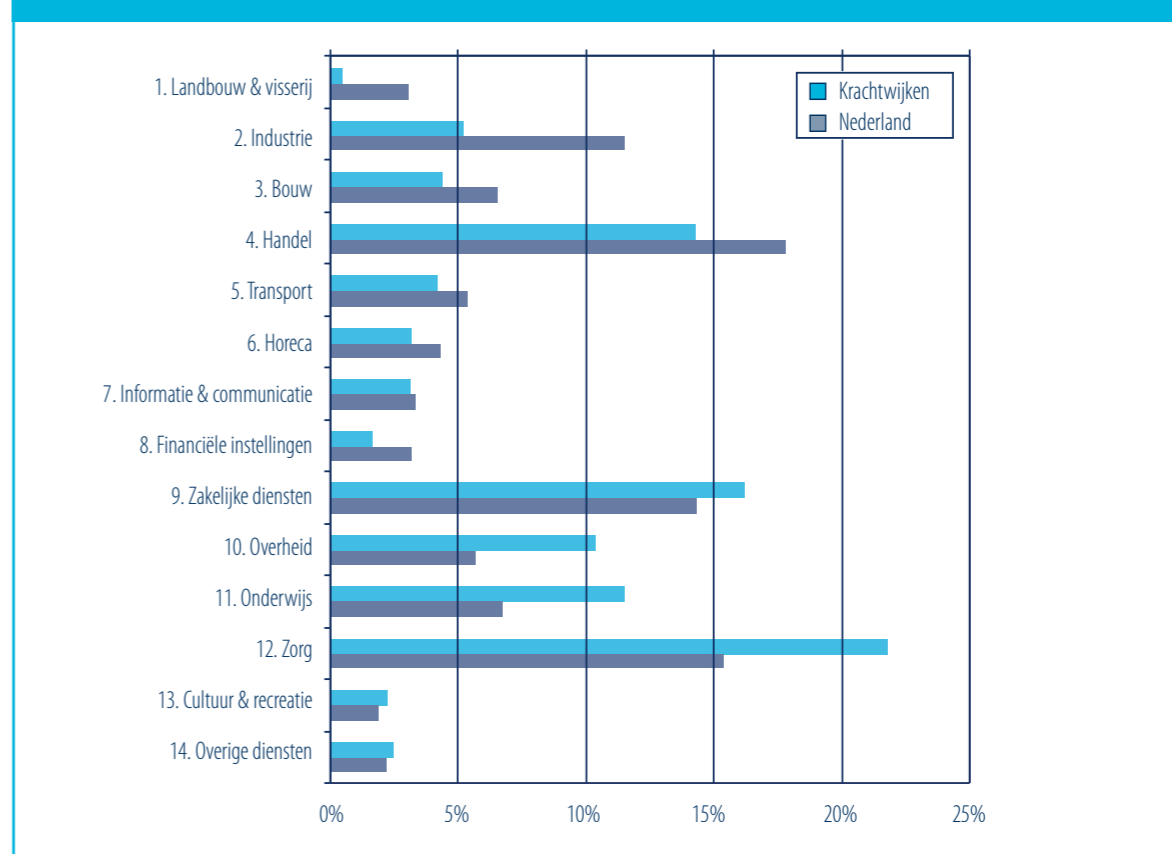
In de leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking is er een belangrijk verschil tussen de krachtwijken en Nederland. In de krachtwijken zijn er opvallend meer inwoners tussen de 20 en 40 jaar. Tussen de 40 en 65 jaar zijn er juist minder inwoners. De potentiële beroepsbevolking (20-65 jaar), duidelijk verschillend in samenstelling, is in de krachtwijken relatief iets groter (64,1%) dan in Nederland (61,1%). De werkgelegenheid relateren wij aan de bevolking met de werkgelegenheidsgraad: het aantal banen op de totale potentiële beroepsbevolking. Hieruit blijkt dat de krachtwijken een relatief kleine werkgeversfunctie hebben. Op iedere inwoner uit de potentiële beroepsbevolking is er 0,5 baan. Voor Nederland is dat 0,8. Krachtwijken

met een sterke werkgelegenheidsgraad zijn Kanaleneiland (Utrecht, 1,62) en Stationsbuurt ('s-Gravenhage, 1,02). Het zijn de enige krachtwijken met een werkgelegenheidsgraad boven de 1. De laagste scores zijn voor Bergpolder (Rotterdam, 0,11) en Zuilen Oost (Utrecht, 0,16).

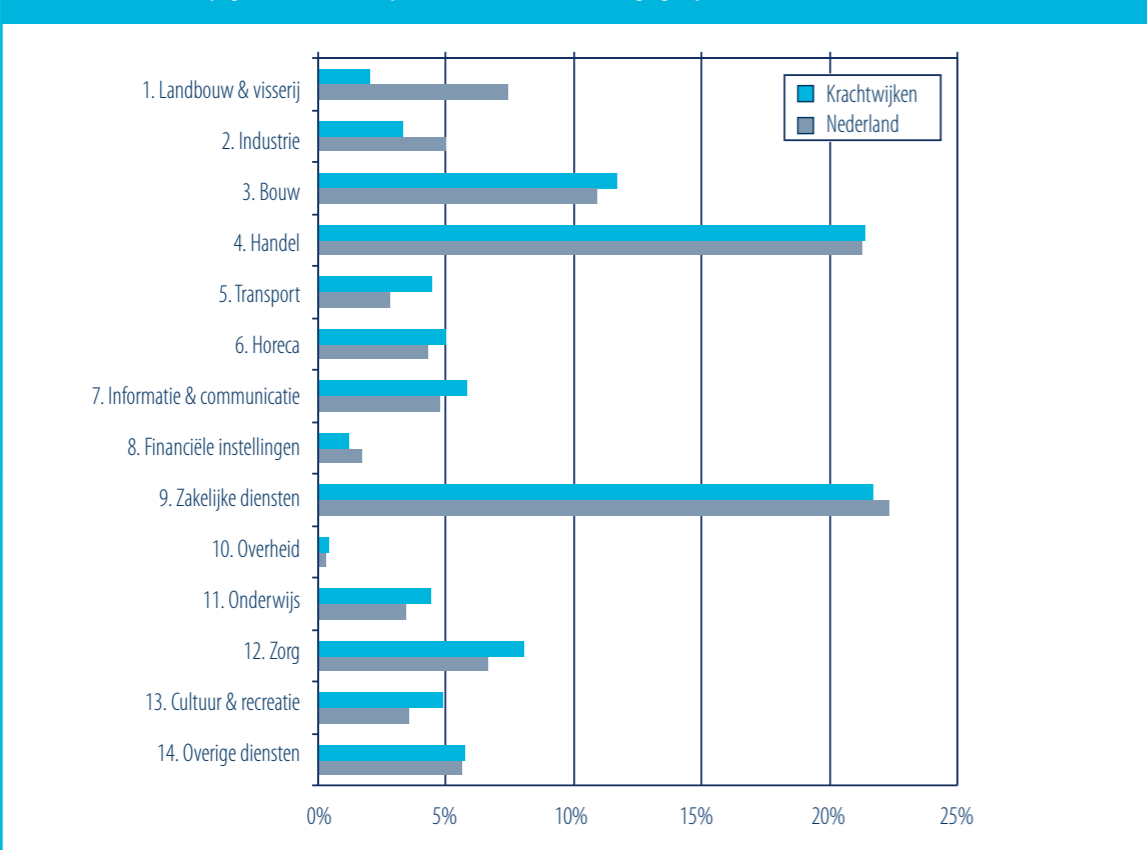
Bedrijvigheid in de krachtwijken

De krachtwijken zijn gelegen in stedelijke gebieden en hebben al een duidelijk afwijkende leeftijdsopbouw. De structuur van de bedrijvigheid in de krachtwijken is eveneens anders van aard dan in Nederland als geheel. Uiteraard is de agrarische sector ondervertegenwoordigd in de krachtwijken. De industrie is ook slechts beperkt aanwezig in de krachtwijken. De industrie is vaker in de buitengebieden van de grote steden te vinden. De grootschaligheid van de sector is hierin niet de bepalende factor: andere sectoren als onderwijs en zorg zijn relatief veel aanwezig in de krachtwijken. Daarnaast zijn ook de transportsector, horeca, en de informatie- en communicatie-sector licht oververtegenwoordigd. De verschillen in bedrijvigheidsstructuur zijn met uitzondering van de agrarische sector niet erg groot. Als we kijken naar de werkgelegenheid per sector zijn de verschillen beduidend groter: vooral de overheidsector, onderwijs en zorg zijn in de krachtwijken sterk oververtegenwoordigd. Opvallend is dat de detailhandel, vaak in stedelijke gebieden sterk vertegenwoordigd, relatief minder werkgelegenheid heeft in de krachtwijken. Ook andere sectoren die relatief veel in de krachtwijken gevestigd zijn, de transportsector, horeca, en de informatie- en communicatiesector, hebben relatief weinig werkgelegenheid.

Grafiek 2 Structuur werkgelegenheid in de krachtwijken en Nederland totaal, banen per sector 2009

Grafiek 1 Structuur bedrijvigheid in de krachtwijken en Nederland totaal, vestigingen per sector 2009

LISA uitgebreid met CBS Wijk- en Buurtindeling

Het LISA-bestand 2009 is in vergelijking met voorgaande jaren al op twee belangrijke punten verbeterd. Het bestand is uitgerust met de nieuwe SBI 2008 indeling en bevat meer gedetailleerde statistieken over de landbouw. Nu is er ook een belangrijke ruimtelijke factor toegevoegd: de CBS wijk- en buurtindeling.

In voorgaande jaren waren LISA statistieken al beschikbaar op het schaalniveau van provincies, COROP-gebieden, gemeenten en postcode-gebieden (4 en 6 posities). Nu is daar de wijk- en buurtindeling van het CBS aan toegevoegd. Buurten vormen het laagste regionale niveau en zijn afgebakend vanuit bebouwingsooipunt of sociaal-economische structuur. Wijken zijn optellingen van een of meer aaneengesloten buurten. Buurt- en wijkgrenzen en hun naamgeving worden door gemeenten vastgesteld en aan het CBS geleverd. De indeling wordt jaarlijks door het CBS herzien aan de hand van door gemeenten doorgevoerde grenswijzigingen, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van nieuwbouwwijken.

Met deze extra ruimtelijke dimensie kunnen LISA gegevens nog beter aansluiten op overige statistieken, zoals de "kerncijfers wijken en buurten". Dit zijn de meest specifieke regionale statistieken die het CBS beschikbaar heeft, bijvoorbeeld op het gebied van bevolking, woningen en inkomen.

Wilt u meer weten over de CBS wijk- en buurtindeling in het LISA bestand, neem dan contact op met de LISA Projectorganisatie.

LISA in beeld

Werkgelegenheid van de 40 Nederlandse COROP-regio's naar aandeel in de landelijke werkgelegenheid (2008-2009)

Regio	2008	2009	Groei 2008-2009	Aandeel
Groot-Amsterdam ¹	772.130	787.980	2,1%	9,8%
Utrecht	664.810	668.620	0,6%	8,3%
Groot-Rijnmond	589.300	592.300	0,5%	7,4%
Agglomeratie 's-Gravenhage	401.680	403.540	0,5%	5,0%
Zuidoost-Noord-Brabant	405.210	401.310	-1,0%	5,0%
Arnhem/Nijmegen	347.480	346.490	-0,3%	4,3%
Noordoost-Noord-Brabant	333.480	332.500	-0,3%	4,1%
Veluwe	333.660	331.900	-0,5%	4,1%
West-Noord-Brabant	303.960	303.610	-0,1%	3,8%
Twente	291.390	290.220	-0,4%	3,6%
Zuid-Limburg	279.210	278.720	-0,2%	3,5%
Midden-Noord-Brabant	213.340	215.020	0,8%	2,7%
Overig Groningen	195.980	198.760	1,4%	2,5%
Achterhoek	187.040	184.930	-1,1%	2,3%
Noord-Overijssel	181.280	181.320	0,0%	2,3%
Flevoland	171.050	172.640	0,9%	2,1%
Zuidoost-Zuid-Holland	167.880	169.870	1,2%	2,1%
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	158.850	161.430	1,6%	2,0%
Noord-Friesland	147.700	150.560	1,9%	1,9%
Kop van Noord-Holland	147.810	147.340	-0,3%	1,8%
Noord-Limburg	140.290	139.990	-0,2%	1,7%
Oost-Zuid-Holland	123.230	122.710	-0,4%	1,5%
Overig Zeeland	122.240	122.400	0,1%	1,5%
Delft en Westland	117.170	117.340	0,1%	1,5%
Het Gooi en Vechtstreek	113.170	112.550	-0,6%	1,4%
Zuidwest-Gelderland	108.870	109.520	0,6%	1,4%
Midden-Limburg	108.260	108.270	0,0%	1,3%
Alkmaar en omgeving	98.670	99.850	1,2%	1,2%
Zuidoost-Friesland	94.850	96.780	2,0%	1,2%
Agglomeratie Haarlem	90.270	89.750	-0,6%	1,1%
IJmond	78.950	79.200	0,3%	1,0%
Noord-Drenthe	79.630	78.560	-1,3%	1,0%
Zuidoost-Drenthe	72.840	71.650	-1,6%	0,9%
Zuidwest-Overijssel	68.130	67.970	-0,2%	0,8%
Zaanstreek	62.890	64.620	2,8%	0,8%
Zuidwest-Drenthe	62.480	63.270	1,3%	0,8%
Oost-Groningen	54.250	53.670	-1,1%	0,7%
Zeeuwsch-Vlaanderen	49.560	48.770	-1,6%	0,6%
Zuidwest-Friesland	47.330	47.590	0,5%	0,6%
Delfzijl en omgeving	18.790	18.570	-1,2%	0,2%
Nederland	8.005.100	8.032.080	0,3%	100,0%

¹ Zie ook de voetnoten bij het artikel "Kleine banengroei in 2009"

Beschikbare gegevens

Per vestiging zijn de volgende gegevens beschikbaar:

Naam, vestigingsadres, correspondentieadres, activiteitscode (SBI 1993), aantal mannen met grote baan, vrouwen met grote baan, mannen met kleine baan, vrouwen met kleine baan (absolute gegevens op vestigingsniveau worden alleen geleverd door middel van een grootteklasse of via aggregaties). De werkgelegenheid is inclusief uitzendkrachten. Op basis van deze gegevens is elke denkbare statistiek mogelijk, eventueel gekoppeld met andere gegevensbestanden. LISA behoudt zich ten aanzien van het landelijk register LISA en de daarin opgenomen gegevens alle auteurs- en databankrechten voor.

Omvang bestand

In onderstaande tabel is opgenomen van welke gebieden het LISA-bestand 2009 informatie biedt. Vergelijkbare statistische informatie is er ook voor de periode 1996-2009.

gebied omschrijving	aantal gebieden	vestigingen minimum	vestigingen maximum	vestigingen totaal
6 positie postcodegebied	311.296	1	258	1.037.495
4 positie postcodegebied	4.047	1	3.851	
gemeenten	441	109	75.612	
COROP-gebieden	40	2.337	107.745	
Provincies	12	25.744	210.690	

Toelichting: Toelichting: het aantal 4 positie postcodegebieden met vestigingen is in LISA 4.047. Het aantal vestigingen varieert van 1 tot 3.851. Het totale LISA-bestand van 2009 bevat 1.037.495 vestigingen.

Informatie en/of bestellingen LISA

Voor informatie over LISA en het bestellen van onder andere statistische gegevens, steekproeftrekkingen, bestandsverrijkingen kunt u zich wenden tot de LISA Projectorganisatie en Bridgis BV. Voor koppelingen van het LISA-bestand met bijvoorbeeld geografische databestanden kunt u contact opnemen met Bridgis BV.

LISA Projectorganisatie:
Stationsplein 11
Postbus 597
7500 AN Enschede
Tel.: (053) 482 50 80
Fax: (053) 482 50 81
E-mail: info@lisa.nl
Internet: www.lisa.nl

Bridgis BV:
Sint Walburgkerkpad 3
Postbus 71
4000 AB Tiel
Tel.: (0344) 636 242
Fax: (0344) 636 246
E-mail: info@bridgis.nl
Internet: www.bridgis.nl

Colofon

LISA Nieuws is een uitgave van de Stichting LISA die als doel heeft het beschikbaar hebben van informatie over vestigingen en werkgelegenheid in geheel Nederland, primair ten behoeve van onderzoek en beleid. De Stichting vertegenwoordigt de regionale registerhouders die de informatie verzamelen, beheren en in LISA inbrengen.

Redactie: Maarten Bergmeijer, Gerben Huijgen, Freerk Viersen

Ontwerp en realisatie: Schwung Reclame, Tilburg

Deze uitgave is verzorgd door de LISA Projectorganisatie. Overname van tekst en cijfermateriaal is alleen toegestaan ten behoeve van niet-commercieel gebruik onder bronvermelding. Hoewel bij de uitgave de uiterste zorg is nagestreefd kan voor eventuele aanwezigheid van (zet)fouten en onvolledigheden geen aansprakelijkheid worden aanvaard.

LISA service

Bestuur Stichting LISA

P.J. Vriens, voorzitter
drs. F. Viersen, secretaris
drs. G. Scholtens, penningmeester
ir. B.A. Herfst
drs. M. Bergmeijer

Regionale bronhouders LISA

Werkgelegenheidsregister Provincie Groningen
Werkgebied: Provincie Groningen (excl. Stad Groningen)
mevr. M. Punter
Tel.: (050) 316 44 72
E-mail: m.punter@provinciegroningen.nl

Provinciaal Arbeidsplaatsenregister (PAR) Utrecht
Werkgebied: Provincie Utrecht
dhr. drs. M. Bergmeijer
Tel.: (030) 258 23 91
E-mail: Maarten.Bergmeijer@Provincie-Utrecht.nl

Provinciale Werkgelegenheids-Enquête (PWE) Gelderland
Werkgebied: Provincie Gelderland
dhr. drs. F.J. Viersen
Tel.: (026) 359 91 71
E-mail: f.viersen@prv.gelderland.nl

Werkgelegenheidsregister Gemeente Groningen
Werkgebied: Gemeente Groningen
dhr. T.H. Snijders
Tel.: (050) 367 50 95
E-mail: t.snijders@os.groningen.nl

Werkgelegenheidsregister Fryslân
Werkgebied: Provincie Fryslân
Dhr. M. Holkema
Tel.: (058) 292 53 85
E-mail: m.j.holkema@fryslan.nl

Werkgelegenheidsregister Zuid-Holland (BRZ)
Werkgebied: Rijnmond en Rijnstreek
mevr. D. Zoeteman
Tel.: (010) 204 10 42
E-mail: d.zoeteman@bgs-schiedam.nl

Drentse Werkgelegenheids-Enquête (DWE)
Werkgebied: Provincie Drenthe
dhr. R. Haverkate
Tel.: (0592) 36 55 55
E-mail: r.haverkate@drenthe.nl

Bedrijven- en instellingenregister Overijssel (BIRO)
Werkgebied: Provincie Overijssel
dhr. J. Bos
Tel.: (038) 499 94 52
E-mail: BIRO@overijssel.nl

Vestigingenregister Flevoland
Werkgebied: Provincie Flevoland
dhr. P.M. Smeenk
Tel.: (032) 026 53 17
E-mail: smeenk@flevoland.nl

RM0 Noordwest-Holland
Werkgebied: KvK voor Noordwest-Holland
dhr. drs. M.A. de Boer
Tel.: (072) 519 57 76
E-mail: mboer@alkmaar.kvk.nl

Vestigingenregister Midden-Brabant
Werkgebied: Tilburg e.o.
Dhr. T. Doombos
Tel.: (032) 542 86 52
E-mail: tom.doombos@tilburg.nl

Vestigingenregister Noord-Holland
Werkgebied: Hilversum e.o. en Haarlem e.o.
Mevr. M. Wisse (Provincie Noord-Holland)
Tel.: (023) 514 44 13
E-mail: wisse@noord-holland.nl

Bedrijvenregister Meerlanden
Werkgebied: Gemeente Haarlemmermeer e.o.
dhr. A. Reijneveld
Tel.: (023) 567 61 30
E-mail: Ad.Reijneveld@haarlemmermeer.nl

Vestigingenregister Amsterdam
Werkgebied: Gemeente Amsterdam e.o.
mevr. C. van Oosteren
Tel.: (020) 527 94 12
E-mail: coosteren@os.amsterdam.nl

Regionale Informatiebank Bedrijven en Instellingen Zeeland (RIBIZ)
Werkgebied: Provincie Zeeland
dhr. R. Lucas
Tel.: (0118) 673 537
E-mail: rlucas@zeeland.kvk.nl

Vestigingenregister Limburg
Werkgebied: Provincie Limburg
dhr. R.C.M. Vaessens
Tel.: (043) 388 36 13
E-mail: r.vaessens@etl.nl

Lisa website

Data op de LISA-website

LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. Alle mogelijke selecties zijn beschikbaar. Neem hiervoor contact op met de LISA Projectorganisatie.

De website van LISA biedt u daarnaast de mogelijkheid om zelf werkgelegenheidsinformatie te downloaden. Ook hier kunt u eigen selecties maken. Zowel op landelijk niveau als op het niveau van provincies, COROP-gebieden en gemeenten is informatie rechtstreeks te downloaden. Ook zijn uitsplittingen naar sector mogelijk. De informatie is beschikbaar vanaf 1996.

